

ที่ อว ๐๖๕๓.๐๘/๑๐๙๐

คณะบริหารธุรกิจ บัณฑิตพัฒน ขักรวรรดิ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
๒๖๔ ถนนจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์
กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๙

มหาวิทยาลัยนเรศวร
รับที่ 05357
วันที่ 13 ก.ค. 2569
เวลา 15.12.4

กองการวิจัยและนวัตกรรม
รับที่ 0722
วันที่ 14 ก.ค. 2569
เวลา 12:00 น.

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์และเชิญชวนเข้าร่วมโครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์โครงการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. กำหนดการสัมมนา จำนวน ๑ ฉบับ
๓. บทสรุปผู้บริหาร จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ได้ดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการศึกษาของการทำงานนอกเวลาเรียนต่อนักศึกษาไทย : มุมมองเชิงเศรษฐมิติและภูมิภาค” โดยมุ่งศึกษาสถานการณ์การทำงานนอกเวลาเรียนของนักศึกษาไทย ผลกระทบต่อการศึกษาคูณภาพชีวิต และการพัฒนาทักษะ ตลอดจนสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนอย่างเหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยมีนัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายด้านการอุดมศึกษา การพัฒนากำลังคน และ การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ในการนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดจัด โครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย เรื่อง “นักศึกษาทำงาน : ภาระ โอกาส และนโยบายที่ใช่” ในวันพุธที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๙ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ทางออนไลน์ผ่านระบบ Zoom Meeting เพื่อเผยแพร่ผลการวิจัย แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และรับฟังข้อเสนอแนะจากสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ นักวิจัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยได้รับเกียรติจาก ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ เมธีวิจัยอาวุโส ด้านเศรษฐศาสตร์ เป็นวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์ผลงานวิจัยและร่วมแลกเปลี่ยนข้อเสนอเชิงนโยบาย คณะบริหารธุรกิจ จึงขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวไปยังหน่วยงานในสังกัด รวมทั้งคณาจารย์ นักวิจัย บุคลากร และนักศึกษาที่สนใจ เพื่อเข้าร่วมรับฟังการเผยแพร่ผลงานวิจัยและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย การจัดการศึกษา และการกำหนดนโยบาย ด้านอุดมศึกษา ของประเทศ ทั้งนี้ ผู้สนใจสามารถลงทะเบียนเข้าร่วมผ่าน QR Code หรือลิงก์ลงทะเบียนที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ขอความกรุณาลงทะเบียนเข้าร่วมภายในวันศุกร์ที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๙ หากประสงค์สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม สามารถติดต่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติมา พลัปลึง หัวหน้าโครงการวิจัย โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๙๓๕๖ ๖๔๑๕ คณะบริหารธุรกิจหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสุกัญญา งามโหม)

คณบดีคณะบริหารธุรกิจ

สำนักงานคณบดี

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๖ ๕๙๒๕ ๖ ต่อ ๕๓๑๒

โทรสาร ๐ ๒๒๒๖ ๕๙๒๕ ๖ ต่อ ๕๓๓๑

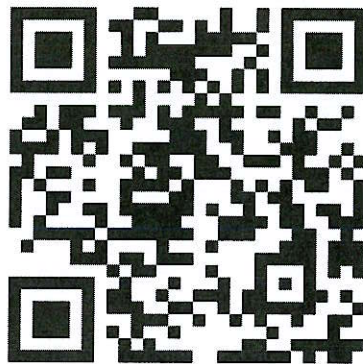
[illegible]

- 3 ส.ค. 2569

Answer

- 4 ส.ค. 2569

แบบฟอร์มตอบรับการเข้าร่วมสัมมนา
โครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย เรื่อง "นักศึกษาทำงาน : ภาระ โอกาส และนโยบายที่ใช้"
ในวันพุธที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.
ผ่านระบบ Zoom Meeting

ลิงค์ลงทะเบียน: <https://forms.gle/nzNX๒Jqcl๒AMZ๕LHB๙>

โครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย เรื่อง "นักศึกษาทำงาน : ภาระ โอกาส และนโยบายที่ใช่"

 วันพุธที่ 19 สิงหาคม 2569

 เวลา 09.00–12.00 น.

 รูปแบบออนไลน์ ผ่านระบบ Zoom Meeting

Meeting ID : 431 835 9619

 ลิงก์เข้าร่วมกิจกรรม

<https://zoom.us/j/4318359619>

ลิงก์ Zoom Meeting เข้าร่วมกิจกรรม

กำหนดการ
โครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย

นักศึกษาทำงาน — ภาระ โอกาส และนโยบายที่ใช้

ภายใต้โครงการวิจัย

“ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการศึกษาของการทำงานนอกเวลาเรียนต่อนักศึกษาไทย:

มุมมองเชิงเศรษฐมิติและภูมิภาค”

วันพุธที่ 19 สิงหาคม 2569

รูปแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom Meeting

เวลา	รายการ
08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมสัมมนา
09.00 – 09.10 น.	พิธีเปิด โดย รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
09.10 – 09.30 น.	รับชมสารคดีสั้น “นักศึกษาทำงาน — ภาระ โอกาส และนโยบายที่ใช้”
09.30 – 09.45 น.	ผู้ดำเนินรายการเชื่อมประเด็น “จากเรื่องจริง...สู่คำถามวิจัย”
09.45 – 10.15 น.	ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “จากหลักฐานเชิงประจักษ์สู่การกำหนดนโยบาย : บทบาทของงานวิจัยต่อการพัฒนาการศึกษาไทย” โดย ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ เมธีวิจัยอาวุโสด้านเศรษฐศาสตร์
10.15 – 10.30 น.	นำเสนอผลการวิจัยโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติมา พลปลั่ง
10.30 – 10.40 น.	ผู้วิจัยนำเสนอ 5 ประเด็นเพื่อขอรับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
10.40 – 11.00 น.	Policy Commentary ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยกระดับข้อเสนอเชิงนโยบาย โดย ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์
11.00 – 11.30 น.	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตอบข้อซักถาม จากผู้เข้าร่วมสัมมนา
11.30 – 11.45 น.	ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญ แนวทางการจัดทำ Policy Brief และกล่าวขอบคุณ
11.45 น.	สิ้นสุดการสัมมนา

การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการศึกษา ของการทำงานนอกเวลาเรียนต่อนักศึกษาไทย

มุมมองเชิงเศรษฐมิติและภูมิภาค

ผศ.ดร.ธิดา พลปลั่ง และคณะ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ทุนวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ปีงบประมาณ 2569

❶ 01 · บทนำ

ความเป็นมาและช่องว่างในวรรณกรรม

ปรากฏการณ์การทำงานนอกเวลาเรียนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้รับความสนใจจากนักวิชาการทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง วรรณกรรมตะวันตกที่ริเริ่มโดย Becker (1964) ชี้ว่าการทำงานระหว่างเรียนเป็นกระบวนการสะสมทุนมนุษย์รูปแบบหนึ่ง ขณะที่ Darolia (2014) พบว่าการทำงานระดับความเข้มข้นปานกลางไม่ส่งผลเสียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านั้นตั้งอยู่บนสมมติฐานว่านักศึกษา "เลือก" ทำงานด้วยความสมัครใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของนักศึกษาในสถาบันกลุ่มขยายโอกาสของประเทศกำลังพัฒนา ที่การทำงานนอกเวลาเรียนมักเกิดจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจมากกว่าเจตจำนงเสรี

วรรณกรรมในบริบทไทยยังขาดการบูรณาการเชิงเศรษฐมิติเข้ากับการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์รายภูมิภาค และยังไม่มีงานวิจัยใดทดสอบกลไกเชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงการทำงานกับผลการเรียนผ่านการวิเคราะห์ตัวแปรกลางแบบบูรณาการ งานวิจัยนี้จึงมุ่งอุดช่องว่าง 3 ประการ: (1) วิเคราะห์แรงขับเคลื่อนเชิงโครงสร้างในฐานะ "ข้อจำกัด" มิใช่ "ทางเลือก" (2) ทดสอบกลไกส่งผ่านผลกระทบด้วยระเบียบวิธีสมัยใหม่ และ (3) ประเมินความคุ้มค่าเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนนโยบายที่ยึดพื้นที่เป็นฐาน

❷ 02 · วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1 วิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และภูมิศาสตร์ที่กำหนดการตัดสินใจทำงานของนักศึกษา
- 2 ประเมินผลกระทบของการทำงานต่อผลลัพธ์ 4 มิติ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะการเงิน คุณภาพชีวิต และการพัฒนาทักษะ
- 3 ระบุและทดสอบกลไกส่งผ่านผลกระทบเชิงสาเหตุ (Causal Mediating Mechanism)
- 4 ประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค

5 พัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ยึดพื้นที่เป็นฐาน (Place-based Policy)

๐๓ • กรอบทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎี

งานวิจัยนี้พัฒนาแบบจำลองโครงสร้าง-การกระทำ-พื้นที่ (Structure-Agency-Space Model: SAS Model) เป็นกรอบบูรณาการต้นแบบที่ผสานทฤษฎีทุนมนุษย์ (Becker, 1964) ทฤษฎีการจัดสรรเวลา (Becker, 1965) ทฤษฎีทุนทางสังคม (Coleman, 1988; Putnam, 2000) และทฤษฎีสัมดุลงาน-ชีวิต เข้าด้วยกันในกรอบวิเคราะห์เดียว โดยตั้งอยู่บนข้อสมมติว่าผลลัพธ์ของการทำงานเกิดจากปฏิสัมพันธ์ 3 ทางระหว่างข้อจำกัดเชิงโครงสร้างระดับมหภาค การตัดสินใจของปัจเจกบุคคลระดับจุลภาค และโครงสร้างโอกาสเชิงพื้นที่ที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ซึ่งวรรณกรรมกระแสหลักยังไม่เคยบูรณาการทั้ง 3 มิตินี้ไว้พร้อมกัน

๐๔ • ระเบียบวิธี

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การวิจัยแบบผสมผสานตามแบบแผนลำดับขั้นเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Mixed Methods Design) ประกอบด้วย 2 ระยะที่สัมพันธ์กันโดยการออกแบบ

ระยะที่ 1 — เชิงปริมาณ

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏและราชมงคล 13 แห่ง ครอบคลุม 6 ภูมิภาค ด้วยการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอนแบบแบ่งชั้น กลุ่มตัวอย่าง 1,073 คน (ทำงาน 469 คน ร้อยละ 43.7 / ไม่ทำงาน 604 คน ร้อยละ 56.3) วิเคราะห์ด้วย Binary Logistic Regression, One-way ANOVA, Bootstrap Mediation Analysis (5,000 รอบ) และ Cost-Benefit Analysis

ระยะที่ 2 — เชิงคุณภาพ

สัมภาษณ์เชิงลึก (IDI) 21 ราย (ทำงาน 17 / ไม่ทำงาน 4) ครอบคลุม 6 ภูมิภาค พร้อมสนทนากลุ่ม (FGD) 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน วิเคราะห์ด้วย Thematic Analysis และ Member Checking 3 ราย เพื่ออธิบายกลไกเบื้องหลังที่สถิติไม่อาจเผยให้เห็นได้โดยตรง

๐๕ • ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่สำคัญ

5.1 ปัจจัยกำหนดการตัดสินใจทำงาน

OR 4.87

ส่งเงินกลับบ้าน ($p < .001$)

OR 0.74

50.0% / 36.0%

ดัชนีทุนทางสังคม — กลไก (p < .01)

สัดส่วนทำงานสูงสุด (ภาคกลาง) / ต่ำสุด (ภาคตะวันออก)

ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาค (N = 1,044; Pseudo R² = 0.141) แสดงว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงานระหว่างศึกษาล้วนเป็นแรงกดดันทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ได้แก่ การส่งเงินกลับบ้าน ดัชนีแรงกดดันทางการเงิน (OR = 1.72) และภาระหนี้ส่วนตัว (OR = 1.691) ในทางตรงข้าม ดัชนีทุนทางสังคมทำหน้าที่เป็น "กลไก" ที่ช่วยลดความน่าจะเป็นของการทำงานสอดคล้องกับทฤษฎีทุนทางสังคม (Coleman, 1988) สัดส่วนนักศึกษาที่ทำงานยังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างภูมิภาค ($\chi^2 = 11.97$, df = 5, p = .035)

ที่น่าสนใจ ภาคตะวันออกซึ่งมีฐานอุตสาหกรรมหนาแน่นและดัชนีปัจจัยเศรษฐกิจมีอิทธิพลสูงสุด (OR = 2.33) กลับมีสัดส่วนนักศึกษาที่ทำงานต่ำที่สุด ข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบายว่าเป็น "การรอคอยเชิงกลยุทธ์" เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) หลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นมิติเชิงเวลาที่การวิจัยแบบภาคตัดขวางมาตรฐานไม่สามารถวิเคราะห์ได้

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) และช่องว่างระหว่างประสบการณ์กับความคาดหวัง

3.080 vs 3.084

GPA ทำงาน vs ไม่ทำงาน (p = .891, ไม่ต่างกัน)

ATT -0.016

PSM 313 คู่ (p = .717, ไม่มีนัยสำคัญ)

หลักฐานเชิงประจักษ์หักล้าง "มายาคติเรื่องเกรดเฉลี่ย" ที่สังคมเชื่อถือมาโดยตลอด เกรดเฉลี่ยสะสมของกลุ่มที่ทำงานและไม่ทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Cohen's d = -0.008) สอดคล้องกับ Darolia (2014) การวิเคราะห์ตัวแปรกลางแบบบูตสตราป (5,000 รอบ) ยืนยันว่าผลทางอ้อมของชั่วโมงการทำงานต่อ GPA ผ่านการรับรู้ผลกระทบทางวิชาการไม่มีนัยสำคัญ (Sobel z = -1.613, p = .107) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเรียนชัดเจนกว่ากลับเป็นพฤติกรรมเสี่ยงทางวิชาการ — การขาดเรียนและส่งงานล่าช้า มีชั่วโมงงานโดยตรง แต่การวิเคราะห์รายภูมิภาคพบความแตกต่าง: ภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้ทำงานมี GPA ต่ำกว่า 0.226 คะแนน (p = .009) ขณะที่ภาคตะวันออกสูงกว่า 0.167 คะแนน (p = .038)

งานวิจัยยังค้นพบ "ช่องว่างระหว่างประสบการณ์กับความคาดหวัง" — กลุ่มที่ไม่ทำงานประเมินผลกระทบเชิงลบของการทำงานสูงกว่าที่กลุ่มผู้ทำงานประสบจริงอย่างมีนัยสำคัญ อธิบายได้จากกระบวนการ "ทดลองแล้วถอนตัว" ผู้ที่ไม่ทำงานบางส่วนเคยทดลองแล้วถอนตัวเมื่อปรับตัวไม่สำเร็จ ขณะที่ผู้ที่ยังทำงานต่อคือกลุ่มที่ผ่านการคัดกรองตนเองแล้ว

5.3 ต้นทุนที่ซ่อนเร้นจากการประเมินมาตรฐาน

26.7 ชม./สัปดาห์

3.46 / 5

การสูญเสียเวลาพักผ่อน

3.36 / 5

การนอนหลับไม่เพียงพอ

แม้ GPA จะไม่ได้รับผลกระทบจากการทำงาน แต่ต้นทุนที่แท้จริงปรากฏในรูปการบั่นทอน "ทุนสุขภาพ" (Well-being Capital) สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดสรรเวลา (Becker, 1965) ที่ชี้ว่านักศึกษาปรับลดเวลาพักผ่อนก่อนลดเวลาเรียน การวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบกลไก 4 ประการที่ช่วยรักษาเสถียรภาพของ GPA ได้แก่ การปรับตัวหลังภาคการศึกษาแรก บรรทัดฐาน "เลือกเวลาเรียนก่อน" การเลือกงานที่ยืดหยุ่นสูง และแรงพยุจากเพื่อนร่วมชั้น

อย่างไรก็ตาม พบกรณีขัดแย้งในกลุ่มที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจสูง งานขาดความยืดหยุ่น และขาดแรงพยุทางสังคม ซึ่งได้รับผลกระทบรุนแรง — เป็นกลุ่มเสี่ยงที่ค่าเฉลี่ยโดยรวมไม่สามารถสะท้อนให้เห็นได้

5.4 ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่

BCR 1.97

อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุนเฉลี่ย

40,841 บาท

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เฉลี่ย 2 ปี

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ (อัตราคิดลดร้อยละ 3, ขอบเขต 2 ปี, ปรับ CPI รายภูมิภาค) พบว่าการทำงานนอกเวลาเรียนคุ้มค่าทางเศรษฐกิจในทุกภูมิภาค ความแตกต่างระหว่างภูมิภาคสะท้อน "ความเสียเปรียบเชิงพื้นที่ซ้อนทับ" (Compound Spatial Disadvantage) อย่างชัดเจน ดังนี้

ภูมิภาค	รายได้ต่อปี (บาท)	NPV 2 ปี (บาท)	BCR
ภาคเหนือ	65,582	44,656	2.07
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	78,301	46,850	2.04
กรุงเทพฯ/ปริมณฑล	72,499	44,070	2.00
ภาคกลาง	71,403	40,589	1.96
ภาคตะวันออก	74,244	34,112	1.84
ภาคใต้	65,973	28,122	1.79
เฉลี่ยรวม	70,748	40,841	1.97

ตาราง 1 — ต้นทุน-ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการทำงานนอกเวลาเรียน จำแนกรายภูมิภาค

ภาคเหนือ		2.07
อีสาน		2.04
กรุงเทพฯ/ปริมณฑล		2.00
ภาคกลาง		1.96
ภาคตะวันออก		1.84
ภาคใต้		1.79

กราฟ 1 — อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) จำแนกรายภูมิภาค

การวิเคราะห์ความไวยืนยันความทนทานของข้อสรุป: แม้ในสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวยที่สุด (ต้นทุนค่าเสียโอกาสร้อยละ 40, อัตราคิดลดร้อยละ 5) BCR เหลือยังอยู่ที่ **1.48** และนักศึกษาร้อยละ **75.3** ยังคงได้รับผลตอบแทนที่คุ้มต้นทุน ทั้งนี้ค่า BCR ที่รายงานยังไม่รวมต้นทุนสุขภาวะระยะยาวจากการนอนหลับไม่เพียงพอ จึงฟังตีความเป็นค่าประมาณขอบบนของความคุ้มค่า

5.5 การบูรณาการผลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์แก่นสาระจากการวิจัยระยะที่ 2 ระบุแก่นสาระหลัก 6 ประการที่อธิบายกลไกเบื้องหลังผลเชิงสถิติ:

- (1) การทำงานในฐานะพันธมิตรต่างตอบแทน — มีรากฐานวัฒนธรรมเรื่อง "บุญคุณ" มากกว่าการถูกบังคับ นักศึกษาส่งเงินกลับบ้านด้วยความสมัครใจเพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัว
- (2) กลไกทางสังคม 3 ชั้น — การสนับสนุนจากครอบครัว บรรทัดฐาน "เรียนมาก่อน" และกองทุน กยศ. ที่ช่วยลดความจำเป็นในการทำงาน
- (3) กระบวนการทดลองแล้วถอนตัว — อธิบายช่องว่างระหว่างประสบการณ์จริงของผู้ทำงานกับความคาดหวังของผู้ไม่ทำงาน
- (4) กลไกปกป้อง GPA 4 ประการ — การปรับตัวหลังภาคแรก หลัก "เรียนมาก่อนงาน" งานที่ยืดหยุ่น และแรงหนุนจากเพื่อน/อาจารย์
- (5) ต้นทุนด้านการนอนหลับและสุขภาวะที่แฝงอยู่ — คู่ขนานกับความภาคภูมิใจในการพึ่งพาตนเองและทักษะชีวิตจริงที่ได้รับ
- (6) ความหมายของการทำงานที่ต่างกันตามพื้นที่ — ภาคใต้สะท้อนการทำงานเพื่อ "อยู่รอด" ขณะที่ภาคตะวันออกสะท้อนการ "รอคอยเชิงกลยุทธ์" เพื่อเข้าสู่ EEC

๑๖ ๐๖ • ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

งานวิจัยนี้เสนอให้เปลี่ยนกรอบนโยบายจากการมองการทำงานนอกเวลาเรียนเป็น "ความเสี่ยงที่ต้องควบคุม" ไปสู่การมองว่าเป็น "เงื่อนไขชีวิตของนักศึกษากลุ่มขยายโอกาสที่ต้องได้รับการออกแบบให้ปลอดภัยและเกื้อหนุนการเรียนรู้" เนื่องจากความเสี่ยงเกิดขึ้นเฉพาะเมื่อแรงกดดันทางเศรษฐกิจ งานไม่

ยืดหยุ่น การพักผ่อนไม่พอ และการขาดระบบดูแลมาบรรจบกัน นโยบายที่เหมาะสมจึงมิใช่การห้ามทำงาน หรือกำหนดเพดานชั่วโมงแบบเหมารวม

- 1 ระบบฐานข้อมูลและคัดกรองความเสี่ยง**
จัดทำฐานข้อมูลนักศึกษาที่ทำงานอย่างเป็นความลับ ไม่ตีตรา สํารวจสถานะการทำงาน ชั่วโมง หนี้สิน การนอนหลับ การขาดเรียน จัดระดับความเสี่ยงเพื่อช่วยเหลือเชิงรุกตั้งแต่ต้นภาคการศึกษา
- 2 ปิดช่องว่างการสื่อสารนโยบาย**
ปัจจุบันมีเพียงร้อยละ 25.3 ที่ทราบมาตรการสนับสนุนดี ควรจัดช่องทางรวมข้อมูลสิทธิ ทุนฉุกเฉิน การผ่อนผันค่าเทอม ตั้งเป้าเพิ่มสัดส่วนการรับรู้เป็นร้อยละ 50 ใน 1 ปี และร้อยละ 70 ใน 3 ปี
- 3 ยกระดับศูนย์งานพาร์ทไทม์เป็นระบบงานคุณภาพ**
คัดกรองนายจ้าง กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ (ค่าจ้างชัดเจน ไม่ทดลองงานฟรี ระบุชั่วโมงเป็นลายลักษณ์อักษร) และเชื่อมงานคุณภาพกับหน่วยกิตเลือกเสรีและไม่โครเครดิต
- 4 ระบบเตือนภัยทางวิชาการและสุขภาพ**
ใช้พฤติกรรมเสี่ยง (ขาดเรียน ส่งงานล่าช้า ไม่เข้าสอบย่อย GPA ลดผิดปกติ) เป็นสัญญาณช่วยเหลือแบบไม่ตีตรา แทนการลงโทษชั่วโมงทำงานโดยตรง
- 5 มาตรการทางการเงินแบบมุ่งเป้า**
ทุนฉุกเฉินอนุมัติเร็ว ทุนทำงานในมหาวิทยาลัยที่ได้ค่าตอบแทนจริง การผ่อนผันค่าเทอม โดยไม่ผูกเงื่อนไขกับการเป็น "เด็กกิจกรรม"
- 6 มาตรฐานการจ้างงานระดับรัฐและภูมิภาค**
กระทรวงแรงงานร่วมกับ อว. กำหนดแนวปฏิบัติกลางด้านค่าจ้าง ความปลอดภัย และการคุ้มครองงานแพลตฟอร์ม โดยออกแบบเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องบริบทแต่ละภูมิภาค (เช่น ภาคตะวันออกเชื่อมกับ EEC)

การขับเคลื่อนนโยบายเชิงสาธารณะ

เร่งด่วน · ภายใน 1 ปี

ฐานข้อมูลนักศึกษาที่ทำงาน ช่องทางสื่อสารมาตรการแบบรวมศูนย์ ระบบคัดกรองความเสี่ยงเบื้องต้น

ระยะกลาง · 1-3 ปี

ยกระดับศูนย์งานนักศึกษาคุณภาพในสถาบันนําร่อง พร้อมระบบเตือนภัยทางวิชาการและมาตรฐานงาน

ระยะยาว · 3-5 ปี

นโยบายร่วม สป.อว. กระทรวงแรงงาน กยศ. สถาบันอุดมศึกษา และนายจ้าง พร้อมตัวชี้วัดด้านการศึกษาแรงงาน สุขภาวะ และความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่

ข้อจำกัดของการวิจัยและทิศทางในอนาคต

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดสำคัญ 4 ประการ: (1) การออกแบบภาคตัดขวางไม่สามารถทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับส่วนเพิ่มค่าจ้างระยะยาวได้โดยตรง (2) ข้อมูล GPA มาจากการรายงานตนเอง อาจมีอคติจากความต้องการทางสังคม (3) กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมเฉพาะราชภัฏและราชวมงคล จึงไม่สามารถสรุปทั่วไปไปยังมหาวิทยาลัยรัฐในกำกับหรือเอกชนได้ และ (4) การวิเคราะห์แก่นสารยังรอการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผู้วิเคราะห์ (Cohen's Kappa) สำหรับการตีพิมพ์ระดับนานาชาติ

ทิศทางการวิจัยในอนาคตควรประยุกต์ใช้การออกแบบตามยาว (Longitudinal Design) ที่ติดตามนักศึกษาจนเข้าสู่ตลาดแรงงาน และนำการประมาณค่าตัวแปรเครื่องมือ (Instrumental Variables) มาต่อยอดจาก PSM ที่ดำเนินการแล้ว เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของการอนุมานเชิงสาเหตุ

✓ 08 • บทสรุป

บทสรุป

งานวิจัยนี้ยืนยันว่าการทำงานนอกเวลาเรียนของนักศึกษาในสถาบันกลุ่มขยายโอกาสมิใช่ "ทางเลือก" โดยเสรีอย่างสมบูรณ์ หากเป็นการตอบสนองต่อข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยงกับภาวะครัวเรือน หนี้สิน และความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ แม้นักศึกษาจำนวนมากรักษา GPA ไว้ได้อย่างน่าทึ่ง แต่ต้นทุนที่แท้จริงปรากฏในรูปของการนอนหลับไม่เพียงพอ ความเหนื่อยล้า ความเครียด และความเสี่ยงทางวิชาการที่ระบบประเมินมาตรฐานมักมองไม่เห็น

รัฐและสถาบันอุดมศึกษาไม่ควรมองการทำงานนอกเวลาเรียนเป็นปัญหาที่ต้องห้ามหรือควบคุมด้วยเพดานชั่วโมงแบบเหมารวม แต่ควรออกแบบระบบสนับสนุนที่ให้นักศึกษาที่ทำงาน "ปรากฏตัวต่อระบบ" ได้รับความช่วยเหลืออย่างไม่ตีตรา เข้าถึงงานที่มีคุณภาพ และได้รับความคุ้มครองที่ตรงกับความเป็นจริง หากดำเนินการได้เช่นนี้ การทำงานนอกเวลาเรียนจะกลายเป็นพื้นที่สะสมทุนมนุษย์ ทักษะอาชีพ และโอกาสทางสังคม ที่ช่วยให้อุดมศึกษาไทยลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของ **SDG 4** และ **SDG 8**

คำสำคัญ

การทำงานนอกเวลาเรียน (Part-time Student Employment) · ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) · Binary Logistic Regression · Bootstrap Mediation Analysis · Cost-Benefit Analysis · แบบจำลอง SAS Model · ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ (Spatial Inequality)